

Economische Verkenning Rotterdam 2024

Groeipijnen van een regio in transitie

Samenvatting

Voor alle Rotterdammers en Rotterdamse ondernemers,

De Economische Verkenning Rotterdam (EVR) was jarenlang de uitkomst van een mooie samenwerking tussen Erasmus Universiteit en de gemeente Rotterdam. Na een korte pauze van twee jaar, besloot Erasmus School of Economics om de traditie van de EVR nieuw leven in te blazen. Dit heeft geresulteerd in een mooi evenement op 28 mei waar de resultaten van het onderzoek gezamenlijk werden gedeeld en besproken. Meer over deze bijeenkomst en de verschillende deelsessies leest u later in deze publicatie.

In de EVR kijken wij vooruit en krijgen inzicht in de economische kansen en uitdagingen die ons de komende jaren te wachten staan. Ik ben blij dat mijn faculteit op deze wijze met haar economische expertise een bijdrage kan leveren aan onze stad Rotterdam.

Met trots bieden wij hierbij dan ook de publicatie van de samenvatting van de EVR 2024 aan, die zo voor alle Rotterdammers toegankelijk wordt.

Met vriendelijke groet,

Prof. dr. Patrick Groenen
Decaan van Erasmus School of Economics

Waarom deze samenvatting?

In de Economische Verkenning Rotterdam bekijken we hoe de Rotterdamse economie ervoor staat en wat de toekomst brengt. Deze samenvatting is bedoeld voor alle Rotterdammers, Rotterdamse ondernemers en iedereen die betrokken is bij de Rotterdamse economie, zoals onderwijsinstellingen en brancheorganisaties. Het achtergrondrapport biedt meer details en wetenschappelijke verantwoording.

Rotterdam verandert steeds meer naar een dienstestad. De Rotterdamse economie ontwikkelt zich, maar niet iedereen kan even snel mee. Dit is al langer zichtbaar. In de 20 jaar dat de Economische Verkenning Rotterdam wordt gemaakt, is de economie flink veranderd. Rotterdam staat

bekend als maakstad, maar steeds meer Rotterdammers werken in de dienstverlening, bijvoorbeeld in de ICT, zorg of horeca – sectoren die sterk gegroeid zijn de afgelopen jaren. Na de coronapandemie en het herstel daarvan is deze groei nu lager.

Tekort aan personeel

Bedrijven hebben moeite om geschikt personeel te vinden. Er is een tekort aan mensen met de juiste vaardigheden voor nieuwe bedrijvigheid. Rotterdamse bedrijven zetten daarom in op opleiding en ontwikkeling van medewerkers. Dat is nodig omdat een groot deel van de Rotterdammers aan het werk is. Ook wordt de arbeidsmigratie afgeremd, er komen dus niet veel nieuwe werknemers meer bij. Extra personeel is er niet meer te vinden. Het tekort aan nieuwe medewerkers is gunstig voor werknemers, want het kan leiden tot hogere lonen, meer vaste contracten en betere arbeidsomstandigheden. Op termijn zetten bedrijven in op automatisering, dit komt het innovatiegehalte van de economie ook ten goede: in plaats van een flexibele productiefocus van bedrijven op de top van hun levenscyclus, komt er aandacht voor fundamentele vernieuwingskansen van bestaande en nieuwe sectoren. Dit levert groei en krimp van verschillende type banen tegelijkertijd op.

Investeren in innovatie

Bedrijven moeten blijven vernieuwen. Zuid-Holland loopt nog niet voorop in vernieuwing, ondanks de grote bevolking. Er wordt gewerkt aan deze vernieuwing met een groeiagenda en Human Capital Agenda. Ook investeren bedrijven en kennisinstellingen in Zuid-Holland, soms in samenwerking met de overheid in energie, opslag van CO₂, kunstmatige intelligentie en circulariteit. Ook hiervoor blijft geschikt personeel cruciaal. Bedrijven en werknemers moeten zich blijven aanpassen, wat kan leiden tot het verdwijnen van sommige beroepen en het ontstaan van nieuwe. Het macro-economische tij lijkt de komende jaren mee te zitten in termen van productie, loonvorming en investeringen in kennis en kapitaal, maar het realiseren van innovatieve transitie en toekomstige groei gaat gepaard met groeipijnen: er komen bedrijven, vaardigheden en type werknemers bij, en er gaan er verloren. Niet iedereen doet automatisch mee in de upgradering van de economie.

Hoe gaat het met de economie van de Rotterdamse regio?

We hebben gekeken naar hoe het gaat met de economie van Rotterdam en de omliggende regio (Rijnmond) en vergeleken dit met de rest van Nederland. Deze cijfers komen uit data en modelberekeningen. De regionale economie

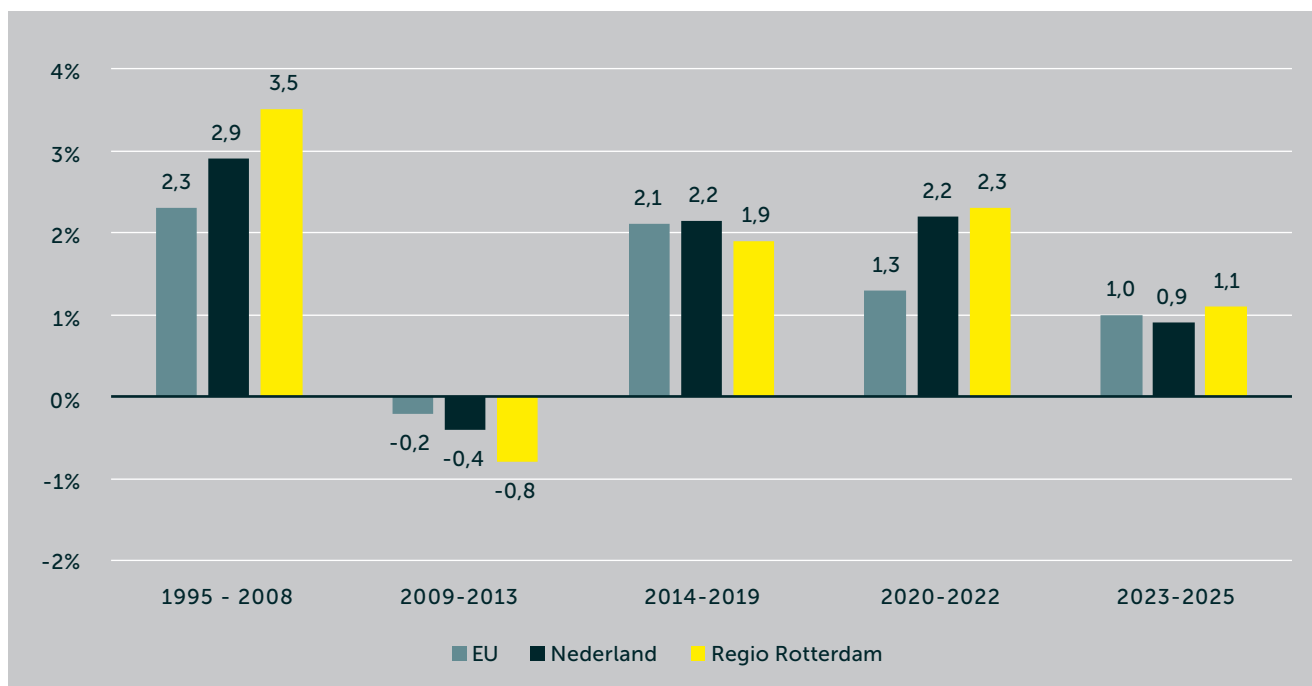
is in termen van bruto regionaal product het afgelopen jaar enigszins gekrompen. De wereldhandel kenmerkte zich in het algemeen door krimp, en de Rotterdamse economie (met haar haven) weerspiegelt dat. Voor de komende jaren verwachten we weer groei in de regionale economie: 1,3% in 2024 en 3,0% in 2025. De verwachting is dat de rente daalt, het consumentenvertrouwen verbetert en de wereldhandel aantrekt. Dit gebeurt alleen als de geopolitieke omstandigheden hetzelfde blijven. Oorlog, politieke spanningen of een tekort aan grondstoffen kunnen de economie negatief beïnvloeden. De economie van de Rotterdamse regio reageert sterker op veranderingen in de wereldhandel dan de rest van Nederland. Dit betekent dat de krimp groter is in slechte tijden, maar de groei ook groter is in gunstige tijden.

Hoe gaat het met het aantal banen in Rotterdam en de regio?

Op de lange termijn gaat het goed met de werkgelegenheid. Er zijn meer banen in de economie van Rijnmond. In 2022 groeide het aantal banen met 4%, en in 2023 met 1,8%. Voor 2024 en 2025 verwachten we een groei van 1,4% per jaar. Ook zien we dat meer mensen tussen de 15 en 74 jaar in de Rotterdamse regio aan het werk zijn gegaan. In 2025 zal ruim driekwart van deze groep (75,5%) aan het werk zijn. De werkloosheid blijft laag, maar zal waarschijnlijk iets stijgen naar 5,1% in 2025.

Bedrijven hebben moeite om werknemers met de juiste vaardigheden te vinden. Dit betreft werknemers van alle opleidingsniveaus. Mensen met praktische beroepen zien nu ook hun lonen stijgen, hebben meer doorgroeimogelijkheden en maken meer kans op een vaste en voltijdse baan.

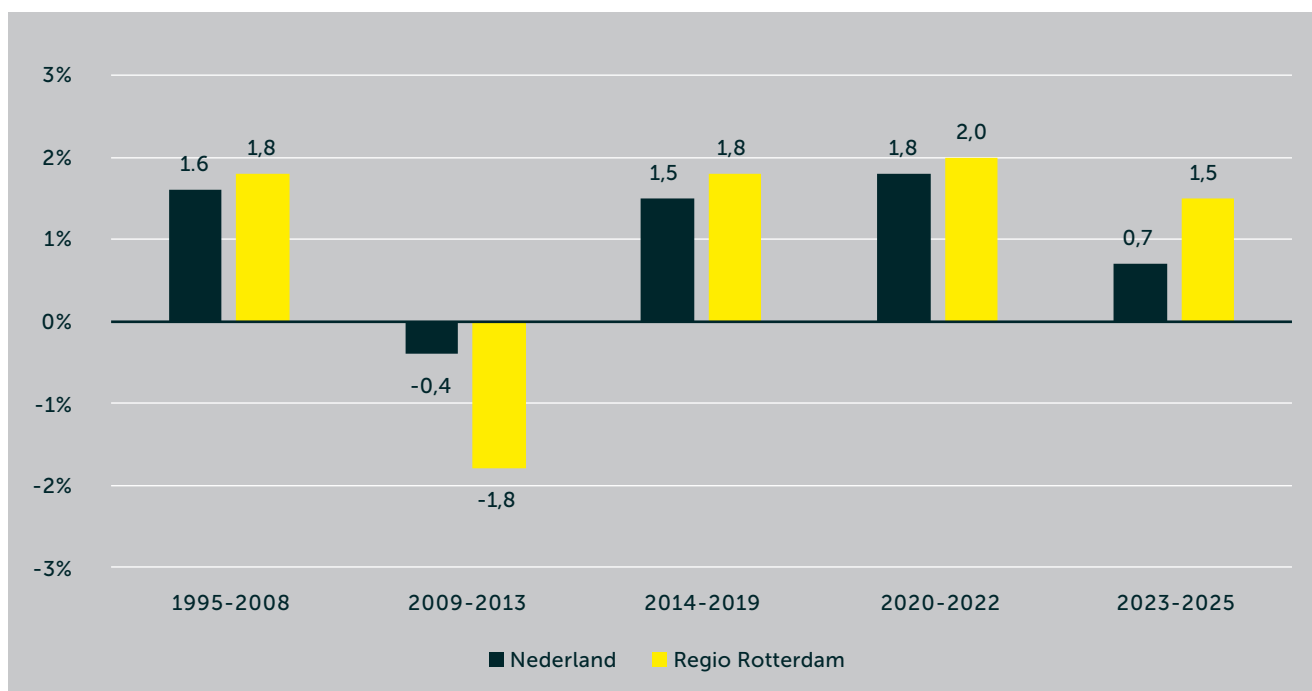
De groei van banen in de stad Rotterdam hebben we onderzocht met gegevens uit het vestigingenregister. In 2023 blijkt dat het aantal banen in de gemeente Rotterdam met 2% is gegroeid, net zoals gemiddeld elk jaar in de afgelopen vijf jaar. Er komen meer nieuwe bedrijven bij en er stoppen minder bedrijven. Bestaande bedrijven groeien en er verhuizen meer bedrijven naar Rotterdam dan dat er vertrekken. Kortom, de economie van de stad Rotterdam ontwikkelt zich gunstig.

Figuur 1: De ontwikkeling van de economie

Verantwoording: Gemeten in procentuele groei van het bruto regionaal/nationaal product in marktprijzen per jaar

Bron: CBS, CPB, EC/bewerking NEO Observatory

Figuur 2: Ontwikkeling van de banen

Verantwoording: Gemeten in procentuele groei van het aantal werkenden per jaar

Bron: CBS, CPB, EC/bewerking NEO Observatory

Waar en in welke sectoren groeit het aantal banen?

De meeste nieuwe banen komen erbij in de zorg en in de zakelijke dienstverlening, omdat veel mensen in deze sectoren werken in Rotterdam. Andere sectoren waarin diensten worden aangeboden, zijn kleiner, maar groeien wel sneller qua percentage banen. In alle wijken van Rotterdam ontstaan nieuwe banen, maar vooral in het Centrum, Delfshaven, Prins Alexander, Charlois, Feijenoord en IJsselmonde. Behalve het centrum zijn dit wijken waar in het verleden de banengroei juist laag was. De groei in banen was het afgelopen jaar sterker in de rest van de regio dan in de stad Rotterdam zelf.

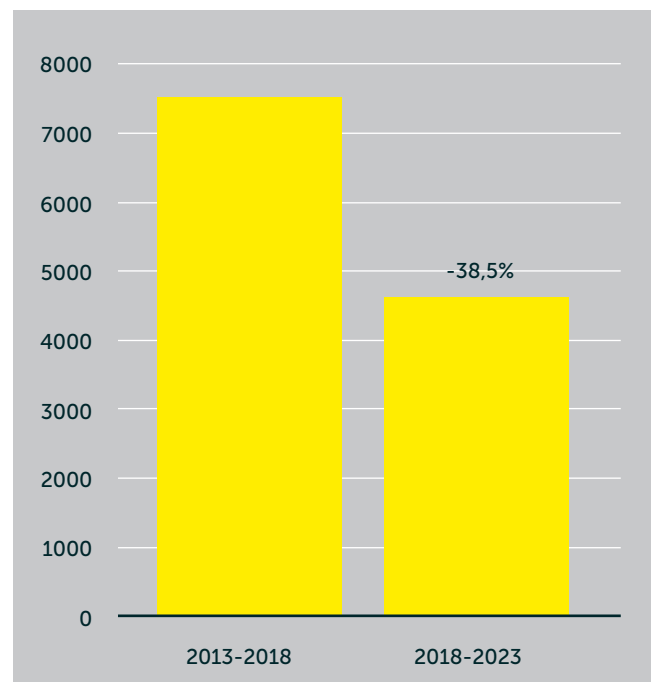
Groeit Rotterdam harder dan Nederland gemiddeld?

Meestal groeit de economie in een grote stad harder dan op andere plekken met een vergelijkbare economie. Rotterdam zou dan ook harder moeten groeien dan de rest van Nederland. De afgelopen vijf jaar is dat ook zo, in Rotterdam komen er de afgelopen vijf jaar ongeveer 4 600 extra banen bij, boven op de groei die we ook in de rest van Nederland zien. Dat is 'de plus van Rotterdam'. In vijf jaar daarvoor (2013-2018) kwamen er 7 500 extra banen bij. Dat zien we in figuur 3, 'de plus van Rotterdam' houdt aan, maar is de laatste vijf jaar, vergeleken met de vijf jaar daarvoor, aanzienlijk gedaald. Dat het agglomeratievoordeel in kracht afneemt benadrukt dat de cluster-, woning- en consumentenfuncties van de stad in samenhang met infrastructuur blijvende aandacht vergen van beleid: een tijdige beschikbaarheid van ruimte voor bevolking en bedrijvigheid is een voorwaarde voor ontwikkeling.

Heeft iedereen voordeel van de groei?

Speciaal voor deze Economische Verkenning hebben we ook de brede welvaart in Rotterdam gemeten. Brede welvaart gaat over alle dingen die mensen belangrijk vinden, dus niet alleen werk en inkomen, maar ook bijvoorbeeld gezondheid, geluk, milieu en sociale contacten. Tot nu toe werd dat vooral gemeten op het niveau van gemeenten. Wij keken

per wijk naar zeven belangrijke zaken voor Rotterdammers: economie, veiligheid, gezondheid, milieu, sociaal, fysieke omgeving en voorzieningen. We zien dat ook de score op elk van deze zaken in de meeste wijken in Rotterdam in de afgelopen jaren is verbeterd. Wel zijn er ook grote verschillen tussen wijken. Ook is het moeilijk om te zeggen waar de brede welvaart het hoogst of het laagst is, omdat we de scores niet zomaar kunnen optellen. Voor de een is veiligheid veel belangrijker, terwijl een ander juist het milieu belangrijk vindt. Klik [hier](#) om te zien hoe jouw wijk het doet.

Figuur 3: Extra groei van banen in de Rotterdamse economie

Verantwoording: Gemeten als agglomeratievoordeel gecorrigeerd voor nationale groei en samenstelling van de economie.

Bron: Vestigingenregister BRZ / Bewerking Erasmus UPT.

Verslag Presentatie Economische Verkenning Rotterdam 2024:

“Een Toekomstperspectief voor Stad en Regio”

Tijdens de presentatie van de Economische Verkenning Rotterdam (EVR) 2024 werd duidelijk hoe waardevol de samenwerking is tussen de Erasmus Universiteit Rotterdam en de stad. Het is een voorbeeld van hoe universiteit en stad elkaar kunnen versterken. Tijdens de bijeenkomst werden de voornaamste uitkomsten gepresenteerd en bediscussieerd door de aanwezigen. Na een opening door Decaan Patrick Groenen, nam Karen van Oudenhoven-van der Zee, directeur van het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) het stokje over en leidde zij de bijeenkomst in met een presentatie waarin zij de groeiende ontevredenheid in de samenleving verklaarde en reflecteerde op de betekenis voor de stad Rotterdam

Walter Manshanden presenteerde vervolgens de staat van de Rotterdamse economie. Daarmee gaat het relatief goed, maar leidt wel tot grote verschillen in de samenleving. Maar de bijeenkomst bood meer dan alleen economische cijfers. In een vraaggesprek met moderator Geert Maarse gingen onderzoekers Frank van Oort, Jeroen van Haaren en Walter Manshanden dieper in op de betekenis van de uitkomsten. Onder meer de ontwikkeling van brede welvaart, de relatieve gevoeligheid van Rotterdam voor externe ontwikkelingen en arbeidsmarkttekortingen stonden centraal.

Wethouder Robert Simons benadrukte in zijn reactie op het verhaal dat de uitkomsten belangrijk zijn voor de Rotterdamse Havenstad en de mensen die daar werken. Hij benoemde daarbij ook de keerzijde van arbeidsmigratie, slechte leefomstandigheden en een afname van sociale cohesie.

Wethouder Tim Versnel reflecteerde op de oogst van de dag en benoemde de meerwaarde van de EVR in het inzichtelijk maken van de vraagstukken waarvoor de stad gesteld staat, de brede welvaartsverschillen in Rotterdamse wijken kwamen in de verkenning duidelijk naar voren.

In de deelsessies gingen de deelnemers dieper in op een aantal vragen die de EVR opriep, zoals ‘hoe ziet de toekomst

van de EVR eruit?’ (door Jeroen van Haaren van UPT). Prof. dr. Frank van Oort onderzocht in zijn sessie hoe brede welvaart van theorie naar praktijk gebracht kan worden. Twee functies van brede welvaart werden onderscheiden: een monitor functie, en een politieke functie. Beide vereisen een meer integrale visie op de economie. Toch bleek het moeilijk om brede welvaart te operationaliseren. De discussie ging over objectiviteit versus subjectiviteit, de beschikbaarheid van hulpbronnen en het belang van afwegingen tussen milieu, inclusie en economie. Hoewel brede welvaart in een samenleving vol ongelijkheden potentie heeft, ontbreekt een eenduidige cultuur en definitie om het effectief te sturen.

In de parallelsessie ‘Bloeiende economie in krappe ruimte’ richtte Merten Nefs zich op de vraag of de stad met de beschikbare bedrijfsruimte tegelijk de fundamentele economie in stand kan houden, circulair kan worden en relevant werk kan bieden dicht bij de bewoners. Welke ruimtelijke condities en lastige keuzes zijn hiervoor nodig? De deelnemers bespraken drie mogelijk strategieën (selectief ruimte geven, vestigingsvoorwaarden versterken en investeren in bedrijfsverzamelgebouwen).

De workshop “De Impact van de EVR op Beleidspraktijk en Burgers” richtte zich op het vertalen van de vaak abstracte sociaal-economische uitdagingen die tijdens de Economische Verkenningen Rotterdam worden besproken naar concrete acties voor beleidsmakers en professionals. Onder leiding van Florian Wijker (Erasmus Verbindt) en Joris Beek (ESSB), reflecteerden deelnemers op de waarden die hun werk leiden en onderzochten wat de bevindingen van de EVR betekenen voor zowel hun beroepspraktijk als de burgers die zij bedienen. Belangrijke inzichten waren onder andere de noodzaak van sterkere regionale samenwerking om problemen zoals werkgelegenheid en schulden vroegtijdig aan te pakken, en het belang van interdepartementale samenwerking voor het creëren van effectief en integraal beleid.

Reflectie op de betekenis van de Economische Verkenning Rotterdam

Bas Karreman is Director of Engagement aan de Erasmus School of Economics. In zijn rol richt hij zich op het bevorderen van de samenwerking tussen de faculteit en de buitenwereld.

Larissa van der Lugt is directeur van het Erasmus Centre for Urban, Port and Transport Economics (Erasmus UPT). Erasmus UPT is onderdeel van de Erasmus Universiteit Rotterdam en biedt onderzoek en onderwijs aan op het gebied van Urban, Port and Transport Economics.

Hoe kijken jullie terug op de presentatie van de EVR 2024?

Larissa: Ik kijk terug op een zeer waardevolle bijeenkomst! Van veel kanten werd het belang van de EVR voor de stad en regio benadrukt, en van het gezamenlijk interpreteren en bespreken van de inhoud.

Bas: Het was ook een mooie onderstreping van de interdisciplinaire samenwerking tussen de verschillende partijen binnen de Erasmus universiteit met sprekers zoals Karen van Oudenhoven-van der Zee (directeur SCP), maar ook Merten Nefs (UPT), Florian Wijker (Erasmus Verbindt) en Joris Beek (ESSB).

Larissa: Zeker!

Wat is volgens jullie het belang van de samenwerking binnen de EVR?

Bas: Als Erasmus School of Economics hechten wij veel waarde aan onze rol in de stad. De Economische Verkenning Rotterdam biedt een toekomstperspectief, niet alleen op de economie, maar ook op andere belangrijke indicatoren voor de stad. Onze onderzoekers genereren feiten die zorgen voor nauwkeurige voorspellingen op lokaal niveau. Dit draagt bij aan het objectiveren van toekomstperspectieven en

Larissa: Economisch onderzoek is niet alleen relevant voor de wetenschap, maar ook voor de maatschappij. Een publicatie of bijeenkomst zoals de EVR maakt de inhoud toegankelijker. Het is een goede basis om gerichtere vragen te koppelen aan concrete cijfers. Bijvoorbeeld de impact van ontwikkelingen in de haven of stad, en investeringen die iets vragen van de arbeidsmarkt. Dat voedt verder onderzoek en helpt bij het nemen van gefundeerde beslissingen.

Bas: De informatie komt zo terecht bij de juiste mensen: de stad en de beleidsmakers.

Klik hier om de presentatie van de Economische Verkenning Rotterdam 2024 terug te kijken.

**Auteurs van de Economische
Verkenning Rotterdam 2024:**

Dr Walter J.J. Manshanden

Jeroen van Haaren MSc

Joris van der Linde MSc

Prof. dr. Frank van Oort

Erasmus School of Economics

Burgemeester Oudlaan 50

3062 PA Rotterdam

Rotterdam, September 2024